

VELDWIJK

Systemecrisis

Waarover kan mijn laatste column in 2008 anders gaan dan de kredietcrisis? Op het moment dat ik dit schrijf (30-10-2008) lijkt de wereld in te storten en als u dit leest dan is de situatie vermoedelijk verder verslechterd. We leven in interessante tijden en de toekomst wordt nog interessanter, want we zitten in een kredietcrisis die een echte *systemecrisis* is. Wat we nu meemaken is sinds 1928 niet meer vertoond, maar de verschillen met die eerdere systemecrisis zijn groot.

Het belangrijkste verschil is dat economen anders dan toen behoorlijk goed weten wat er aan de hand is. Voor niet-economen is het meestal wel moeilijk om te begrijpen wat er gebeurt. Dat is jammer, want wie economisch hard wordt geraakt wil toch weten waardoor.

Laten we daarom eens proberen om de kredietcrisis te benaderen vanuit het perspectief van een informaticus, in de hoop dat u er iets mee kunt. Die kredietcrisis is namelijk niet in de laatste plaats een informatiecrisis. Er zijn giftige beleggingsproducten in de handen van banken. Niemand weet wie hoeveel gif heeft ingeslikt. Daardoor durven banken elkaar geen kortlopende leningen te verstrekken. Daardoor krijgen bedrijven en consumenten minder krediet. En daardoor stort de economie in recordtijd ineen. Voor een beetje informaticus is de oplossing simpel: zet een internationaal systeem op waarin alle rechten en plichten rond giftige beleggingsproducten worden vastgelegd. Informatie verjaagt dan de onzekerheid. De zwakste banken vallen om of worden gered, maar dat is veel goedkoper dan wat er zich nu afspeelt: een dominoproces waarin uiteindelijk *alle* banken door de overheid overeind worden gehouden, alleen omdat er informatie ontbreekt.

Deze informatiebenadering is helaas te simpel. Twintig jaar geleden had deze crisis niet kunnen ontstaan. Er is iets veranderd. Die 'giftige beleggingsproducten' die de kredietcrisis veroorzaken, zijn gebaseerd op hypercomplexe wiskundige modellen, bedacht door gesjeesde natuurkundigen en door vrijwel niemand begrepen. Dat die modellen niet kloppen is natuurlijk heel erg, maar nog veel erger is dat de ervan afgeleide beleggingsproducten het basisbeginsel van de micro-economie, het prijsmechanisme, om zeep hebben geholpen. Het prijsmechanisme is iets dat voor informatici haast onbegrijpelijk is: alle informatie over een product of dienst wordt samengebond in één simpel getalletje, de prijs. Gedragsveranderingen, technische veranderingen en nog veel meer worden gecommuniceerd door prijsveranderingen – meer is er niet. Het is haast *anti-informatica*. Alles beïnvloedt indirect alles, maar er is geen sturende hand, laat staan een complex informatiesysteem waarmee alles wordt gepland en

uitgerekend. De nieuwe beleggingsproducten hebben de vervelende eigenschap dat allerlei prijzen *direct* aan elkaar gekoppeld zijn en dat op een volledig ondoorzichtige manier. Prijswijzigingen van die producten hebben daardoor heel grote en directe gevolgen voor andere prijzen en daardoor wordt nu geroepen om strak management van bovenaf, uiteraard ondersteund door complexe systemen om alles te registreren. Opeens is de kredietcrisis van 2008 een echte informatiecrisis, misschien wel een ICT-crisis geworden.

Het aardige van deze benadering vanuit de informatie is dat een oplossing van de kredietcrisis vraagt om *minder* informatie, *minder* ICT en *minder* sturing. Overheden moeten doen wat ze volledig hebben nagelaten: regels maken die het ontwikkelen van hypercomplexe producten die alles aan alles koppelen ontmoedigt, echt toezicht gaan houden en verder het prijsmechanisme zijn werk laten doen.

Er is nog een andere relevante informatiekundige invalshoek: die van de telecommunicatie. Ik was er niet bij, maar ik stel me voor dat het in 1928 zomaar een jaar of meer kon duren voor Jan-met-de-pet ervan doordrongen was dat er echt iets mis was met de economie. Ik was er wel bij toen in 1987 de beurs opeens instortte en een collega die in opties 'hobbyde' me vertelde dat hij failliet zou zijn als hij die dag met zijn afdeling op de hei had gezeten. In 2008 weet de halve wereldbevolking in *real-time* wat er gebeurt en reageert direct. Met dank aan het Internet en de 'Dongel' maken we een extreme kopersstaking mee die razendsnel doorwerkt in sectoren als de bouw, auto-industrie, staal, chemie en het uitzendwezen. Installeer de RSS *feed* van het CBS en je kunt de economie als een mislukte soufflé zien leeglopen. Geweldig, die moderne ICT!

De vraag die ons allen natuurlijk bezighoudt is natuurlijk hoe het verder gaat. Bijzonder is dat de ICT-sector nog niet lijkt te worden geraakt, maar dat kan niet zo blijven. Als u dit leest dan zijn de ICT-budgetten 2009 grotendeels gemaakt en hebben organisaties gemerkt dat net als in 2001 hun ICT-investeringen best kunnen worden uitgesteld. De winter van 2008/9 wordt lang en koud. Onze goede ICT-relaties krijgen dit jaar een mud aardappelen en een fles levertraan en deze ICT'er gaat op een stille skipiste nadenken over hoe het verder moet. Ik wens u een goed uiteinde.

René Veldwijk

Dr. R.J. Veldwijk (rene.veldwijk@faapartners.com) is partner bij FAA Partners, een onderdeel van de Ockham Groep.